

М-р Лиџија АРСОВА—НИКОЛИЌ

СЕГАШЕН ПЕРФЕКТ ВО АНГЛИСКИОТ ЈАЗИК И НЕГОВИТЕ ПРЕВОДНИ ЕКВИВАЛЕНТИ ВО МАКЕДОНСКИОТ

1.1. Во овој прилог ги соопштуваме резултатите од нашата анализа на начините на кои англискиот сегашен перфект може да се преведе на македонски, кои се неговите преводни еквиваленти и што го условува изборот на секој од нив, односно кои критериуми одлучуваат при употребата на соодветна глаголска форма.

Проучувањата се правени врз основа на два вида критериуми: семантички и формални. Иако на семантичките критериуми им е дадено потребното значење, голем дел од вниманието им е посветен на формалните критериуми, особено во оние случаи во кои со семантичките критериуми не може да се објасни употребата на извесни глаголски форми во македонскиот јазик.

1. 1. 2. Начините на кои англискиот сег. перфект се преведува на македонски ги проучуваме на јазичен корпус што се состои од романите: F. S. Fitzgerald, *The Great Gatsby*, Charles Scribner's Sons, New York, 1953, Charles Dickens, *The Great Expectations*, Oxford University Press, London, 1959 и од преводите на овие романи на македонски јазик: Ф. С. Фицџералд, *Големиот Гетзби*, Кочо Рацин, Скопје 1965, Чарлс Дикенс, *Големи исчекувања*, Кочо Рацин, Скопје, 1963.

По анализата на корпус од 237.654 зборови најдовме 516 форми на сегашен перфект, од кои 445 во „*The Great Expectations*“ (корпус од 189.060 зборови) и 72 во „*The Great Gatsby*“ (корпус од 48.594 зборови).

Анализирајќи го посебно секој од овие случаи на употреба на сегашниот перфект во англискиот јазик и неговите преводни еквиваленти во македонскиот дојдовме до следните резултати:

Сегашниот перфект може да се преведе на македонски на повеќе начини. Следните глаголски форми се јавуваат како преводни еквива-

¹⁾ Оваа статија е дел од магистарската дисертација „Преведување на англискиот сегашен перфект и плусквамперфект на македонски јазик“ одбранета на 1.VII.1970 год. на Филолошкиот факултет во Белград.

ленти на сегашниот перфект: сум + л—партицип, аорист, импфект, презент, има + н/т—партицип.

Освен овие глаголскк форми, најдовме и случаи во кои сегашниот перфект е даден во слободен превод, т. е. кога ни една од споменатите форми не се јавува како еквивалент на сегашниот перфект. Најдовме и случаи во кои сегашниот перфект воопшто не е преведен, како и на неадекватен превод.

1.1.3. За да ја утврдиме застапеноста во македонскиот превод на секој преводен еквивалент на сегашниот перфект направивме статистичка анализа. Следниот табеларен преглед ги илустрира резултатите на оваа анализа:

	Големиот Гетзби	Големи исчеку- вања	Вкупно
корпус	48.594	189.060	237.654
сег. перфект	72	445	517
сум + л — партицип	26	171	197
аорист	15	136	151
имперфект	14	70	84
презент	9	45	54
има + н/т — партицип	—	14	14
слободен превод	3	—	3
непреведен сег. перфект	—	8	8
неадекватен превод	6	—	6

1.2. Критериуми при преведувањето на сегашниот перфект

Како што веќе истакнавме, повеќе форми се јавуваат како преводни еквиваленти на англискиот сег. перфект. Која од овие форми ќе се употреби зависи од два вида критериуми: општи и посебни.

1.2.1. *Општите критериуми* одлучуваат во голем број случаи на употреба на сег. перфект и затоа ќе ги разгледаме прво нив.

Првиот општ критериум е глаголскиот вид. Англискиот сегашен перфект не е морфолошки обележен за вид, т.е. тој е неутрален во однос на оваа глаголска категорија. Една иста форма на сегашен перфект може да изрази имперфективен или перфективен вид во зависност од контекстот. Оттука при преведувањето на македонски можат да се употребат форми што го изразуваат едниот или другиот вид, според карактерот на дејството што го изразува сегашниот перфект.

Во контекст во кој дејството што го изразува сегашниот перфект е предадено во неговото одвивање, како процес, сегашниот перфект се преведува со несвршени глаголски форми (имперфект, презент, сум + л — партицип од несвршен глагол, има + н / т — партицип од несвршен глагол). Сегашниот перфект се преведува со имперфективни глаголски форми ако изразува дејство што е извршувано во цела низа моменти, т.е. во периодично повторување.

Во оние случаи кога сегашниот перфект означува дејство што се разбира како целосно извршено, т.е. дејство кое не е претставено како процес, како дејство во одвивање, сегашниот перфект се преведува со свршени глаголски форми (аорист, сум + л — партицип на свршен глагол, има + н / т — партицип од свршен глагол).

Тесно поврзана со овој критериум, односно со карактерот на дејството, е употребата на прилози. Прилозите имаат големо значење при преведувањето на англискиот сегашен перфект особено поради тоа што во некои случаи тешко може да се определи карактерот на дејството што го изразува сегашниот перфект. Меѓутоа, кога покрај сегашниот перфект, или во иста клауза, се наоѓаат одделни прилози, се отфрла секое сомнение во тоа дали дејството е завршено или не. Па пример, прилогот *just* секогаш се колоцира со сегашниот перфект, кој изразува дејство завршено во блиско минато. За видовите прилози што одлучуваат при преведувањето ќе се зборува повеќе при разгледувањето на секој преводен еквивалент посебно.

Втор општ критериум, кој е исто така важен како и првиот, е осведоченоста на дејството. Под овој критериум се подразбира дали оној што го соопштува дејството сам го видел тоа дејство или учествувал во него, или за дејството дознал од некој друг. Ако оној што го соопштува дејството не учествувал во него, или не го видел, туку некое друго лице му кажало за тоа дејство, тогаш сегашниот перфект кој изразува такво дејство се преведува со формата сум + л — партицип. Во случаите кога дејството е посведочено, т.е. кога го предава очевидец, сегашниот перфект се преведува со една од другите глаголски форми.

Првиот и вториот критериум заемно се преплетуваат, т.е. обата се земаат во обзир во сите случаи на преведување, бидејќи непосредно дејство може да биде свршено или несвршено, како што и осведочено дејство може да биде свршено или несвршено.

На овие критериуми ќе се задржиме подетално во понатамошното изложување.

1.2.2. Посебни критериуми. — За разлика од општите критериуми, кои се важни кај сите преводни еквиваленти на сегашниот перфект, посебните критериуми се однесуваат на ограничен број упо-

треби на сегашниот перфект. Нив ќе ги разгледаме подетално кога ќе ги анализираме оние случаи на преведување кај кои критериумите се релевантни. Посебните критериуми се следниве:

- а). Поврзаност на дејството со сегашноста.
- б). Временска неопределеност на дејството (колокација со прилози што означуваат неопределено време).
- в). Траење на дејството во сегашноста.
- г). Претпоставувани дејства.
- д). Изразување на восхитување и чудење.

1.3. Сегашен перфект во англиски: сум + л — партицип во македонски

Како што може да се види од табеларниот преглед што е даден на стр. 190, најголем број форми на сегашниот перфект се преведуваат на македонски со формата сум+л—партицип. Еве неколку од многубројните примери што ги сретнавме во текот на анализата на корпусот:

„We are so harmonious, and you *have been* a blacksmith would you mind it?“ D. 168

„Ние сме толку усогласени, а вие *сте биле* ковач, па ќе се противите ли?“ D. 204

„I have never forgotten your wrongs and their causes, I *have never been* unfaithful to you or your schooling. I *have never shown* any weakness that I can charge myself with.“ D. 291

„Никогаш *не сум* ги заборавила злата што ви се нанесени и нивните причини. Никогаш *не сум била* неверна било вам било на вашето учење. Никогаш *не сум покажала* некоја слабост за која можам нешто да си префрлам.“ D. 352

„I *have been drunk* just twice in my life, and the second was that afternoon.“ F. 29

„Само двапати во животот *сум бил* пијан, а вториот пат тоа беше тоа попладне.“ F. 29

„I *haven't made* use of it all summer.“ F. 82

„Цело лето *не сум* го *упои* употребил.“ F. 56

„We *haven't met* for many years“ — said Daisy.. F. 88

„Веќе со години *не сме се виделе*“ — рече Дејзи.. F. 60

„Do you mean *you've been* to a medium?“, inquired Jordan humorously. F. 122

„Сакате да кажете дека *сѐ* биле некој пророк“?“, праша Џордан со смеа. F. 83

Големата застапеност на формата сум+1—партицип како еквивалент на сегашниот перфект сметаме дека е резултат на сличноста што постои помеѓу овие две форми во англискиот и македонскиот јазик. Оваа сличност има семантички и формален карактер.

Прво, двете форми се сложени, се состојат од помошниот глагол во сегашно време и партицип. На пример, *I have worked* има компоненти: сегашно време од „have“ и партицип „worked“; во македонскиот *сум работел* се состои од сегашно време на глаголот „сум“ и партиципот „работел“.

Но, сличноста во употребата се разбира е многу поважна. Според Ф. Палмер²⁾ и В. Туодел³⁾ основното значење на сегашниот перфект е да изрази „current relevance“, т.е. „in some way or other..the action is relevant to something observable at the present.“ Токму во оваа своја особина да изрази дејство релевантно за сегашноста, англискиот сегашен перфект се приближува до значењето на сум—1—партицип во македонскиот. Оваа форма во македонскиот јазик, исто така, поврзува дејство што се случило во минатото со сегашниот момент. Според Конески „...ние го предаваме својот сегашен впечаток за нешто што станало порано, но резултатот од кое е виден и во сегашноста, па затоа можеме директно да го констатираме.“⁴⁾

Следниот пример убаво ја илустрира употребата на сегашниот перфект, којашто тукушто ја објаснивме:

„You're morbid, George,“ said his friend. „This has been a strain to you and you don't know what you're saying.“ F, 159. Во овој пример се гледа дека дејството што го изразува сегашниот перфект *has been* е важно за сегашниот момент, што се потврдува и со самото продолжение на реченицата, во кое се употребени презентските форми „... and you don't know what you're saying.“ Ситуацијата изразена со презентските форми тесно е поврзана со сегашниот перфект *has been*, таа ситуација всушност е резултат на ова дејство. Во македонскиот текст оваа поврзаност со сегашноста е предадена со формата сум + 1 — партицип:

„Ти си болен од тоа Џорџ“, рече неговиот пријател. „Тоа толку силно те *погодило* да не знаеш што зборуваш.“ F, 107.

Еве уште еден пример во кој јасно се гледа дека дејството што го изразува сегашниот перфект е поврзано со сегашниот момент:

²⁾ F. R. Palmer, 1965. *A Linguistic Study of the English Verb*. London: Longmans. str. 74.

³⁾ W. F. Twaddell, 1965. *The English Verb Auxiliaries*. Providence: Brown University Press. str. 8.

⁴⁾ Б. Конески, 1966. Граматика на македонскиот литературен јазик. Скопје: Просветно дело. стр. 297.

„Everybody thinks so-the most advanced people. And I know.

I've been everywhere and seen everything and done everything.“

F, 18.

Дејствата што се изразени со формите *I've been . . . seen . . . done* се случиле во минатото, но сите имаат влијание на сегашноста, што се потврдува и со зборовите *I know*. Во македонскиот превод ова значење е пренесено пак со формата сум + I — партицип:

„Секој така мисли — и најнапредните луѓе. Додека јас тоа го знам.

Сегде сум била, сè сум видела и сè сум управела.“ F, 16.

Во следните примери го среќаваме сегашниот перфект со истото значење — поврзаност на дејството со сегашниот момент, односно релевантност на дејството за сегашноста. Во клаузите пред или по онаа во која е употребен сегашниот перфект наоѓаме презент, што е и потврда за ова значење на сегашниот перфект. На македонски овие форми на сегашниот перфект се преведени со сум + I — партицип:

„Which you *have* that *grewed*“, said Joe, and that swelled and *gentle-folked*; . . . as to be sure you are a honour to your king and country.“ D, 208.

„Толку *си ѝораснал*“, рече Џоу, „и *си се изѝиздил* и *си се ѝоѝосѝодинил*; што несомнено си чест за својот крал и земја.“ D, 252.

„Now I ask you“ . . . said my guardian.. „once more and for the last time, what the man you *have brought* here *is prepared* to swear?“ D, 159

„Сега те прашам.. „рече мојот старател.“ уште еднаш и за последен пат, во што е готов да се заколне човекот што *сѝе* го *довеле* овде?“ D, 193.

„We *are* so harmonious, and you *have been* a blacksmith-would you mind it?“ D, 168

„Ние *сме* толку усогласени, а вие *сѝе биле* ковач, па ќе се противете ли?“ D, 204.

„I *am* glad you've *grewed* up a game one! But don't catch hold of me.“ D, 300

„Мило ми е што *сѝе израснале* и што сте претпазливи! Но немојте да ме чепнете.“ D, 364

„I *am* glad to believe you *have repented* and *recovered* yourself. I *am* glad to tell you so.“ D, 301

„Со радост *верувам* дека *сѝе се ѝокајале* и *сѝе се враѝиле* на правиот пат. Мило ми е да ви го речам тоа.“ D, 365

„I seem to have gone a twelvemonth! Why, so I must have been, for you *have grown* quite thin and pale!“ D, 320

„Изгледа како да ме немало дванаесет месеци! Па и мора толку да ме немало, зашто ти *си сѝанал* сосема слаб и блед.“ D, 390

1.3.1. Сегашниот перфект во англискиот и формата сум + 1 — партицип во македонскиот ја имаат и таа заедничка особина што можат да означуваат дејства што се случиле во минатото, но кои не се поврзани со определен момент во минатото. Според Керм „The present perfect is much used of past time provided the time is indefinite and general, but cannot be used at all if a definite date is mentioned which is now wholly past.“⁵⁾

Формата сум + 1 — партицип во македонскиот исто така може да се употреби за дејства што се случуваат во неопределено време во минатото. Конески, анализирајќи ја употребата на оваа форма, констатира: „Значењето му се карактеризира со тоа што со него се соопштува за дејство извршено воопшто во минатото, без да се побудува при тоа претстава за одреден момент кога се одвивало, како што е случајот при минатите определени времиња.“⁶⁾

Заради ова свое значење сегашниот перфект, а обично и сум + 1 — партицип, не се употребуваат со прилози за определено време.

Анализирајќи го корпусот сретнавме многу случаи на употреба на сегашниот перфект во ова значење. Во тие примери сегашниот перфект е употребен без прилози за време, а се преведува со формата сум + 1 — партицип. Ќе наведеме неколку примери:

„This fellow *has worked up* the whole thing.“ F, 13

„Овој човек напoлно ја *развиошил* оваа мисла.“ F, 13

„I *have been drunk* just twice in my life.“ F, 29

„Само двапати во животот сум бил пијан.“ F, 23

„...but I *have heard* father mention that he was a showy man..“ D, 171

„... но сум го *слушал* татко ми да спомене дека тој бил гиздав човек..“ D, 207

⁵⁾ Curme, 1947, English Grammar. New York: Barnes and Noble. str. 254.

⁶⁾ Конески, 1966, 291.

„I *have had* occasions to notice many hands.“ D, 203

„Сум *имал* случај да забележам многу раце.“ D, 246

„...and years *have rolled away*, and whos to gain by it?“ D, 314

„...*ѝоминале* многу години и кому би му користело тоа? D, 382

„Nothing *has been* in my thoughts so distinctly as his putting himself in the way of being taken.“ D, 324

„Ништо во мислите не ми *било* појасно од неговото поставување на пат да биде фатен.“ D, 394

„*Have* you quite *forgotten* her?“ D, 457

„*Си* ја *заборавил* ли сосема? D, 556

„Dear Joe, *have* you *heard* what becomes of her property?“ D, 441

„Драги Цоу, *си слушнал* ли што станува со нејзиниот имот?“ D, 537

„*Have* you *thought* of your future?—“ No, for I *have been* afraid to think of any future.“ D, 519

„*Си размислувал* ли за својата иднина?“ — „Не зашто сум *се ѝлашел* да мислам за каква и да е иднина.“ D, 426

„I *have seen* your pleasant home, and your old father.“ D, 390

„Сум го *видел* вашиот пријатен дом и вашиот стар татко.“ D, 474

„I *have not heard* the particulars of my sister's death, Biddy.“ D, 268

„Не сум *слушнал* никакви поединости за смртта на сестра ми, Биди.“ D, 326

„*Have* you *read*“ The Rise of the Coloured Empires „by this man Goddard?“ F, 13

„*Дали си ја ѝрочиил* книгата „Јакнење на обоените царства“ од Годард?“ F, 13

1.3.2. Колокација со *ѝрилози* за *неоѝределено* време. Сегашниот перфект во англискиот често е колоциран со прилози за неопределено

време. Анализирајќи го корпусот, најчесто ги сретнувавме следните прилози што се употребени со сегашниот перфект: never, never since, never once, ever, for ever, yet, already.

Формата сум + I — партицип исто така често се употребува со соодветните прилози, па отаде и се јавува како преводен еквивалент на сегашниот перфект кога е колоциран со споменатите прилози. Ке наведеме неколку примери:

never

„I am afraid he is a sad old rascal,“ said Herbert, smiling, „but I *have never seen* him.“ D, 355

„За жал, тој е жалостен стар простак,“ рече Херберт, насмевнувајќи се, „но *никогаш не сум го видел*.“ D, 431

„He does not make it,“ said I, „and *has never made* it, and has no knowledge or belief that his daughter is in existence.“ D, 389

„Тој не го тврди,“ реков, „и *никогаш не го тврдел* и не знае ниту пак верува дека ќерка му е жива.“ D, 473

„I *have never seen* two men look more oddly at one another than Mr. Jaggars and Wemick did..“ D, 390

„*Никогаш не сум видел* двајца мажи да се загледуваат почудно еден во друг отколку што го направија тоа г. Дагерс и Вемик.. D, 474

never since

Прилогот never се јавува со прилогот since, веднаш по него или во истата клауза:

„... and she *has never since looked upon* the light of day.“ D, 172

„... и *оџигогаш повеќе не ја видела* светлината на денот.“ D, 208

„... and my father *has never seen her since*.“ D, 171

„... and I *have never seen any one since*.“ D, 167

„... и *оџиџоџаш не сум видел никоџо*.“ D, 203

„I *have never been here since*.“ D, 459

„*Оџиџоџаш никоџаш не сум дошла*.“ D, 558

never once

„... that there was such a thing as the daylight by which she *has never once seen your face*..“ D, 291

„... дека постои таква работа како дневната светлина при која таа *ниеднаш не ви го видела лицето*..“ D, 353

ever (во прашални и негативно-прашални реченици)

„*Have you ever seen a messenger you once sent to me?*“ D, 302

„*Сџе го виделе ли некоџаш оној човек со пораката кого еднаш ми го испративте?*“ D, 367

„*Have'n't you ever seen her?*“ F, 10

„*Нели си ја видел некоџаш?*“ F, 11

„*Have you ever heard of any tutor whom you would prefer to another?*“ D, 132

„*Сџе слушнала ли некоџаш за некој учител кого што би го сакале повеќе од друг?*“ D, 161

ever (во потврдни реченици)

„... I am one of the few honest people that I *have ever known*.“
F, 60

.. дека сум еден од оние ретки чесни луѓе кои воопшто *некогаш* сум ги *познавал*. F, 42

„... in every line I *have ever read*, since I first came here.“
D, 345

„... во секој ред што сум го *читал кога и да било*, откако првпат дојдов овде.“ D, 419

„Miss Skiffins composure while she did this was one of the most remarkable sights I *have ever seen*.. D, 283

„Прибраноста на г-цата Скифинс додека таа го правеше тоа беше една од највпечатливите глетки што сум ги *видел* кога и да било.“ D, 343

.. sat the strangest lady I *have ever seen*, or shall ever see.
D, 52

.. седеше најчудната дама што *кога и да било сум ја видел*, или кога и да било *ќе ја видам*. D, 66

for ever

„... then mention this boy.. — which I solemnly declare I was not doing — „that I *have for ever been* a willing slave to?“
D, 47

„... тогаш да го спомене ова момче.. — што свечено изјавувам дека не го правев — „чија доброволна робинка јас сум *била* секогаш.“ D, 60

yet

„I *haven't begun* insuring yet.“ he replied. D, 173

„Уште *не сум почнал* да осигурувам.“ одговори тој D, 211

„Have you *dined* with Mr. Jagers yet? D, 190

„Сѐе ручале ли веќе кај г. Џагерс“ D, 231

„Have you *seen* anything of London, yet?“ D, 210

„Сѐе виделе ли веќе нешто од Лондон?“ D, 255

„So you *haven't dined* with Mr. Jagers yet?“ D, 194

„Значи, вие се уште не сѐе ручале со г. Џагерс?“ D, 235

already

„This you've *seen already*.“ D, 189

„Ова веќе сѐе го виделе.“ D, 229

„... Little Alick in a frock *has already made* arrangements..“
D, 237

„... Малиот Алик во фустанчето веќе ги *најправил* своите
планови..“ D, 289

„... with some faint hope of one day repaying what you
have already had.“ D, 324

„... со извесна надеж еден ден да го вратиш тоа што *веќе*
си го ѝримил.?“ D, 393

1.3.3. Со ова се исцрпуваат случаите во кои постои сличност во употребата и значењето помеѓу сегашниот перфект во англискиот јазик и формата сум + 1 — партицип во македонскиот. Но овие случаи не ги опфаќаат сите ситуации во кои сегашниот перфект се преведува со сум + 1 — партицип, а што ги сретнавме во текот на анализата на корпусот.

Анализирајќи го корпусот можевме да утврдиме дека еден голем број случаи на употреба на сегашниот перфект се преведени со сум + 1 — партицип, без да постои семантичка сличност помеѓу овие две форми. Имено, тоа е во оние случаи во кои сегашниот перфект изразува дејство кое оној што зборува не го видел, туку за него дознал од некој друг. Овде не се работи повеќе за сличност во употребата и значењето

на двете форми, туку, напротив, за една категорија која постои само во македонскиот јазик и која во него е обележена со формата сум + I — партицип.

Формата сум + I — партицип, освен досега споменатите употреби, во кои се совпаѓа со англискиот сегашен перфект, има уште една употреба, многу важна и истовремено многу карактеристична за македонскиот јазик, а тоа е да изрази дејство кое оној што зборува не го видел, или не учествувал во него, туку за тоа дејство дознал од некој друг. Вакво дејство во македонската граматика е познато како „прекажано дејство“⁷⁾ а овој термин на англиски е преведен со „non-witnessed action“⁸⁾

Во сите случаи кога од контекстот се гледа дека сегашниот перфект изразува „прекажано дејство“ се преведува со сум + I — партицип. Понекогаш во самата реченица постојат зборови кои укажуваат на тоа дека сегашниот перфект изразува вакво дејство. На пример:

„I have been informed by Wemmick, „pursued Mr. Jaggery, still looking hard at me, “ that he *has received* a letter.“ D, 318

„Ми беше соопштено од Вемиќ“, продолжи Г. Џагерс, сè уште гледајќи во мене строго, „дека *добил* писмо.“ D, 386

Во оваа реченица сегашниот перфект *has received* изразува дејство кое оној што зборува (Џагерс) не го видел, туку за него бил информиран од друг (од Вемиќ), па заради тоа во македонскиот превод е употребен сум + I — партицип. Во следниот пример, исто така, се работи за „прекажано дејство“:

„We don't know what you *have done*, but we wouldn't have you starved to death for it, poor miserable fellow-creature.“ D, 36

„Не знаеме што *сѝе сѝориле*, но не би сакале да умрете од глад без неа, кутриот беден човече.“ D, 47

Сегашниот перфект *have done* изразува дејство што не се случило во присуство на оној што зборува, што се потврдува и со зборовите „we don't know“. Заради тоа и оваа форма е преведена со сум + I — партицип.

Но честопати во реченицата не постојат зборови кои укажуваат на тоа дека дејството е прекажано. Во такви случаи од речениците што претходат или следуваат може да се заклучи дека се работи за прекажано дејство. Ќе наведеме неколку примери:

⁷⁾ Б. Конески, 1966, 292.

⁸⁾ Н. Lunt, 1952, Grammar of the Macedonian Literary Language. Скопје Државно книгоиздателство на Н. Р. Македонија, стр. 91.

„Do you mean *you've been* to a medium?“, inquired Jordan humorously. F, 122

„Сакате да кажете дека *сите биле* кај некој пророк?“, праша Џордан со смеа. F, 83

„Where *have you been*, you young monkey?

„Каде *си бил*, ти млад мајмуне?“, праша г-ѓата Џоу. D, 12

„Do you feel that you *have lost* her?“ D, 109

„Чувствуваш ли дека *си ја изгубил*?“ D, 134

„I am glad of one thing, „said Bidy, „and that is that you *have felt* you could give me your confidence, Pip.“ D, 122

„Ме радува една работа, „рече Биди“, а тоа е дека *си ѝ почувствувал* оти можеш да ми се довериш.“ D, 149

„*Have you thought* about when you'll show yourself to Mr. Gargery, and your sister and me?“ D, 157

„*Си мислел ли* за тоа кога ќе ни се покажеш на г. Гаџери, сестра ми и мене?“ D, 167

1.3.4. Формата сум + 1 — партицип во македонскиот може да се употреби и кога претпоставуваме дека некое дејство можело да се случи. Според тоа, кога и сегашниот перфект исто така изразува дејство за кое се претпоставува дека можело да се случи, се преведува со сум + 1 — партицип. Меѓутоа, во англискиот и други форми можат да изразуваат вакви дејства, додека во македонскиот изразувањето на претпоставувани дејства е едно од значењата на формата сум + 1 — партицип.

Формите на сегашниот перфект кои изразуваат претпоставувани дејства, а што ги сретнавме во корпусот, обично се во споредната клауза, а во главната се употребени глаголите seem suppose или прилогот probably. Како што истакнавме, изразувањето на дејства за кои се претпоставува дека можеле да се случат не претставува едно од значењата на сегашниот перфект, па употребата на споменатите глаголи и прилози придонесува таквото значење да се изрази. Еве неколку примери што ги сретнавме во текот на анализата на корпусот:

„Why, I *suppose* you *have not done* such a thing these twelve months.“ D, 429

„Па *ќреќќосќавувам* дека не *сќе сќориле* таква работа во последниве дванаесет месеци.“ D, 522

„*Seems* you *have been out* after such?“ asked the stranger.“

„*Изќлеѓа* како да *сќе ќраќале* по некоѓо?,“праша тугинецот.“ D, 71

„*Probably* it is through Paris that you have received the explanation.“ D, 318

„*Вероќаќно* преќу Париз *сќе* го *ѓобиле* обќаснението.“ D, 387

Во корпусот го сретнавме и партиципот *assuming* во партиципиалната клауза што се наоѓа пред онаа во која е употребен сегашниот перфект:

„... you may have accounted for them, *assuming* for the sake of argument that you have not invented them.“ D, 373

„... сте можеле да ни ги обќасните, *ќреќќосќавуваќќи*, заради аргументот дека не сте ги измислиле.“ D, 454

1.3.5. Формата сум + 1 — партицип може да изразува изненадување или чудење и се појавува како преводен еквивалент на сегашниот перфект коѓа тој исто така изразува чудење или изненадување. На пример:

„And, dear boy, how good-looking you *have grown!*“ D, 305

„И драѓо момче, колќу убаво си *ќораснало!*“ D, 370

„Oh!“ said he, „You have heard of the name! But the question is what do you say of it?“ D, 132

„Oh!“ рече тој „*Сќе слушнала* за името! Но прашањето е е што велите за него?“ D, 161

1.3.6. На крајот, сумираќќи ги резултатите на оваа анализа можеме да заклучиме дека сегашниот перфект се преведува на македонски во најѓољем број случаи со формата сум + 1 — партицип. Во овој прилог детално е анализирана токму оваа појава. Притоа може да се констатира дека сите анализирани примери можат да се поделат во две групи:

Во првата група спаѓаат оние примери на употреба на сегашниот перфект во кои меѓу сегашниот перфект и неговиот преводен еквивалент постои семантичка сличност. Тоа е кога и двете форми се употребени да изразат: а) дејство кое е релевантно за сегашноста, односно дејство што се случило во минатото, а на некој начин е поврзано со сегашноста и б) дејство што се случило во неопределено време во минатото. Во вториот случај сегашниот перфект се јавува сам, без прилози, или е колоциран со прилози за неопределено време.

Во втората група примери во кои сегашниот перфект се преведува со формата сум + 1 — партицип меѓу овие две форми не постои семантичка сличност. Тоа е во следните случаи: а) кога сегашниот перфект изразува „прекажано“ дејство, б) кога англискиот сегашен перфект изразува претпоставувано дејство и в) кога изразува восхитување или чудење.

Во анализираниот корпус од 237.654 зборови од 516 форми на сегашен перфект 197 се преведени со формата сум + 1 — партицип што најубаво ја илустрира зачестеноста на овој преводен еквивалент.

M-r Lidija ARSOVA—NIKOLIĆ

THE PRESENT PERFECT IN ENGLISH AND ITS TRANSLATION EQUIVALENTS IN MACEDONIAN

S u m m a r y

After the analysis of a corpus of 237.654 words in which we found 516 forms of the present perfect we came to the conclusion that this verbal form has the following translation equivalents in Macedonian: sum+1—participle, aorist, imperfect, present, ima+n/t—participle.

The choice of an adequate equivalent depends on general and specific criteria. Among the general criteria are the verbal aspect and the distancing of the action, whereas specific criteria are the relevance of the action to the present time, the duration of the action in the present, supposed actions, expressing of admiration and wonder etc.

In the determining of the character of the action expressed by the present perfect the adverbs play an important part, because it is not always possible to conclude from the form itself whether it expresses the perfective or imperfective aspect.

We found out that in all cases when it can be seen from the context that the present perfect denotes a non-witnessed action it is translated by sum+1—participle, and in the cases when the action is witnessed by another verbal form. This category of „distancing“ is found only in Macedonian.

The major part of this study deals in details with those situations when the present perfect is translated by the form sum+1—participle.